

James R. May and Erin Daly

GLOBAL ENVIRONMENTAL CONSTITUTIONALISM
Cambridge University Press 2015., p. 414

Prateći globalni trend, brojne su zemlje potvrdile kako njihovi građani imaju pravo na čist zrak, vodu i tlo, kao i to da njihovi ustavi moraju garantirati određena okolišna prava. Knjiga koju ovdje prikazujemo kritički prikazuje rastuće priznanje da je upravo okoliš onaj zbiljski subjekt kojeg bi trebalo štiti ustavnim odredbama i praksom ustavnih sudova. Ovaj fenomen kojeg su autori nazvali *okolišnim konstitucionalizmom* predstavlja zapravo čitavu mrežu koju čine ustavno pravo, međunarodno pravo, ljudska prava i okolišno pravo. S obzirom na činjenicu ekspanzije ustavnog dijaloga i migracije ustavnih ideja izvjesno je da će se ovaj moment okolišnog konstitucionalizma nastaviti povećavati. Knjiga prezentira genezu okolišnog prava, oblike izražavanja i opseg u kojem se primjenjuju i u kojem će se primjenjivati u procesnom pravu.

Na početku knjige nalazimo sadržaj (p. vii-ix), zahvale (p. x-xi) i uvod (p. 1-13) nakon čega slijede tri glavna dijela sadržaja knjige (p. 15-272), zaključak (p. 273-280), dodaci (p. 281-378), bibliografija (p. 379-404) i na kraju index (p. 405-414).

U prvom dijelu pod naslovom „*Evolution and Existence of Environmental Constitutionalism*“ (p. 15-84) nalazimo dva poglavlja. Prvo poglavlje obrađuje prirodu okolišnog konstitucionalizma- ograničenja međunarodnog prava, uvođenje okolišnog prava u nacionalne pravne sustave, vrijednosti konstitucionalizma kao i legitimnost i vrijednost okolišnog konstitucionalizma. Drugo poglavlje obrađuje tekstualiziranje o okolišnom konstitucionalizmu, a posebice: vjerojatnost ustavnog stvaranja okolišnog prava, materijalna individualna prava na kvalitetan okoliš i druga okolišna prava, okolišna prava i obveze, državne okolišne dužnosti i politike, procesna ustavna okolišna prava i pretpostavke za uvođenje ustavnih okolišnih prava.

Drugi dio- „*Vindication and Practices in Environmental Constitutionalism*“ (p. 85-171) sadrži tri poglavlja. Prvo poglavlje obrađuje temu sudovanja u okolišnom konstitucionalizmu, a posebno svjetlo baca na izazove u sudovanju okolišnim pravima i pravednost u okolišnom konstitucionalizmu. Drugo poglavlje bavi se pitanjem uvođenja okolišnog konstitucionalizma, a pri tome je fokusirano na proceduralna pitanja oko okolišnog konstitucionalizma, primjerice- tko može uvesti ustavna okolišna prava, tko je odgovoran- tko je primjeren tuženik, kada je pravo vrijeme za podnijeti tužbu/žalbu i druga proceduralna pitanja. Treće poglavlje bavi se identificiranjem pravnih lijekova i prakse okolišnog konstitucionalizma.

U trećem dijelu- „*Emergence and Future of Environmental Constitutionalism*“ (p. 173-272) autori obrađuju nastanak i budućnost okolišnog konstitucionalizma, a to su učinili kroz četiri poglavlja. Prvo poglavlje obrađuje temu vode i okolišnog konstitucionalizma, jedinstvenost vode, manifestiranje

ustavnog priznanja prava na vodu, sudovanje o ustavnom pravu na vodu, pravne lijekove, implementaciju i provođenje ovog prava. Drugo poglavlje obrađuje subnacionalni okolišni konstitucionalizam, a unutar teme i: prirodu subnacionalnog okolišnog konstitucionalizma, tekstualni subnacionalni okolišni konstitucionalizam, pravosudnu osjetljivost na proceduralna okolišna prava i drugo. U trećem poglavlju autori obrađuju procesni okolišni konstitucionalizam, prirodu njegovih prava, tekstualna procesna okolišna prava, pravosudnu osjetljivost na procesna okolišna prava kao i njihovo provođenje u praksi i pravne lijekove. Konačno, četvrto poglavlje rezervirano je za okolišni konstitucionalizam u nastajanju. Posebno, autori nas ovdje upoznavaju s pravom prirode, okolišnom održivosti, povjerenjem javnosti i klimatskim promjenama.

U knjizi „*Global Environmental Constitutionalism*“ May i Daly obradili su i analizirali jedan od najznačajnijih pojava u recentnom ustavnom i okolišnom pravu - eksploziju ustavnih okolišnih prava. Knjiga nadopunjava važno mjesto u literaturi o ljudskim pravima i zaštiti okoliša te adresira rast uključivanja okolišnih prava u ustave diljem svijeta.

Mia Bašić, mag. iuris